Genscher en de euro

Studentenreeks- Duitsland en Europa: een nieuw tijdvak?

Achtergrond - 27 augustus 2012

De 84-jarige oud-minister Hans-Dietrich Genscher is weer op campagne. Niet voor zijn partij de FDP, maar voor Europa. ‘Ich will Europa’, is het motto van de campagne waar hij en andere oud-ministers van Buitenlandse Zaken aan meedoen. Genscher heeft een rol van betekenis gespeeld bij de totstandkoming van de Europese Monetaire Unie, ontdekte studente Nienke Post. Naar Genscher wordt nog steeds geluisterd.

De Freie Demokratische Partei (FDP) is op dit moment coalitiepartner, maar zou volgens recente peilingen de kiesdrempel van 5% niet halen. De eurocrisis is een belangrijke reden voor interne verdeling binnen de partij. De FDP raakte onder meer verdeeld in leden die geloven in het noodfonds voor de Euro, het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM) en sceptici die geloven dat er al genoeg geld naar Brussel is gegaan.

Op 16 december 2011 werd op het partijcongres van de FDP gestemd over het noodfonds. Met tweederde van de stemmen werd het fonds goedgekeurd. Had de pro-euro redevoering van Genscher op dit congres dan toch geholpen?

Uit Genschers biografie van ex-diplomaat en politicoloog Hans Dieter Heumann (2012) blijkt dat Genscher een belangrijke rol speelde bij de totstandkoming van de Europese Monetaire Unie.

Jaren zeventig

In de regering van CDU en FDP werd partijleider Genscher van de FDP in 1982 minister van Buitenlandse Zaken. Voor hem was de Europese Unie een doel op zich en hij had in de jaren zeventig, voor zijn aantreden als minister, al een duidelijke voorstelling van de EU in de praktijk. Zijn idee was om met de unie een handelsbekwame speler op het politieke wereldtoneel te worden, en andere delen van de wereld als voorbeeld te dienen.

Volgens Heumann was Europese samenwerking voor Genscher de manier om zijn doelen (verantwoording voor veiligheid, wereldwijde democratie, rechtstaat en de sociale markteconomie) te bereiken. Genscher was een van de mensen die vanaf de jaren zeventig zijn gedachtes hierover uitte.

Zeer belangrijk in de ontstaansgeschiedenis van de EMU is de traditionele ‘drie koningen’-redevoering van Genscher in Stuttgart op 6 januari 1981. Hij pleitte in deze rede voor de inspanning om een Europese Unie te creëren. Een monetaire unie vormde in dit pleidooi een van de pijlers van de unie.

Vriend Colombo

In de loop van dat jaar ontmoette Genscher regelmatig de Italiaanse minister van Buitenlandse Zaken Emilio Colombo, die vergelijkbare ideeën had over een Europese Unie. De verhouding tussen de twee politici was in Genschers woorden ‘informeel’ en ‘hecht’. Ze spraken verder over hun ideeën voor een monetaire eenheid en presenteerden in dat jaar nog een plan, het ‘Genscher-Colombo-initiatief’, aan het Europees Parlement. Volgens Genscher was dit een ‘kleine revolutie’, aangezien normaal alleen de president het recht had om voorstellen te doen aan het Europees Parlement.

In februari 1988 publiceerde Genscher op eigen initiatief een memorandum waarin hij zich een voorstander toont van een Europese Monetaire Unie en een Europese Centrale Bank. Bondskanselier Helmut Kohl raakte nu ook overtuigd dat de EMU een cruciaal onderdeel was voor een verenigd Europa, oftewel ‘De Verenigde Staten van Europa’ zoals Kohl dit noemde.

De Frans-Duitse betrekkingen waren doorslaggevend voor het tot stand komen van de EMU. In Evian, in juni 1988, besloten Kohl en Mitterand in te zetten op een Europese Monetaire Unie. In diezelfde maand stemde in Hannover de Europese Raad vóór de Economische en Monetaire Unie, met een onafhankelijke Europese bank. Een commissie moest concrete plannen voor deze unie opstellen. Jacques Delors werd voorzitter van deze commissie. In december 1989 stemde de Europese Raad in met het voorstel van de commissie. Volgens het verdrag van Maastricht in 1991 zou de Economische en Monetaire unie op 1 januari 1999 worden opgericht.

Mythe van de eenwording

Het is volgens Heumann een mythe dat de Europese munt de prijs zou zijn die het verenigde Duitsland ‘betaalde’ voor de eenwording. In deze ‘mythe’ zou Duitsland hebben ingestemd met de euro zodat de andere landen zich niet zouden verzetten tegen de hereniging van Oost- en West-Duitsland. Het was voor Duitsland en moeilijke en pijnlijke stap om afstand te doen van de ijzersterke D-mark. Volgens Heumann is deze theorie incorrect, wanneer de ontstaansgeschiedenis van de EMU in acht wordt genomen. Het plan voor een gezamenlijke Europese munt zou al in 1988 zijn goedgekeurd in een ontmoeting in Hannover, dus ruim voordat de Berlijnse Muur viel.

Genscher was dus een advocaat van de monetaire unie, voordat deze was gerealiseerd. Toen hij Kohl ook had overtuigd, zette deze in op een verbetering van de Frans-Duitse betrekkingen, om de plannen onder gunstige omstandigheden in te voeren. Genscher had als leider van de liberale partij door het memorandum inspiratie gegeven voor de totstandkoming van de Europese Monetaire Unie. In 2012 is hij nog steeds een advocaat van de monetaire unie.

Nienke Post (1990) Master Duitslandstudies UVA. Titel paper: 'De Europartij eurosceptisch. De FDP in crisis door de euro'

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: https://duitslandinstituut.nl/artikel/2943/genscher-en-de-euro